

РОЗДІЛ 7

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

УДК 342.9

КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ЮРИСДИКЦІЇ ЩОДО РОЗГЛЯДУ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ

CRITERIA FOR DETERMINING JURISDICTION TO REVIEW PUBLIC LEGAL LAND DISPUTE

Бакуліна С.В.,
аспірант

Міжрегіональна Академія управління персоналом

У статті досліджено публічно-правову природу відносин, пов'язаних з використанням та розпорядженням землями публічної власності, та наведено критерії визначення юрисдикції адміністративних судів щодо розгляду публічно-правових земельних спорів.

Ключові слова: адміністративне судочинство, публічно-правовий спір, публічно-правовий земельний спір, розпорядження та використання земель публічної власності.

В статье исследовано публично-правовую природу отношений, связанных с использованием и распоряжением землями публичной собственности, и приведены критерии определения юрисдикции административных судов по рассмотрению публично-правовых земельных споров.

Ключевые слова: административное судопроизводство, публично-правовой спор, публично-правовой земельный спор, распоряжение и использование земель публичной собственности.

In the article the legal nature of public relations associated with the use and disposal of land and presented arguments that point to the need to consider public legal land disputes over the use and disposal of land within the administrative proceedings.

Found that public land dispute – is based on public law dispute between two or more parties relationships, in which at least one party is an authority (public authority, local government, their officers or employees person other entity in the exercise of their duties on the basis of legislation, including delegated powers) the subject of which stands a decision (action) of the power intended to transfer or omission (passive obstruction of transfer) ownership, use and disposal of land state or municipal ownership to private ownership or decision (action) of the authority aims to return to the state or municipal property previously transferred ownership or use of land.

An criteria for determining the jurisdiction of administrative courts to review public legal land disputes, including: 1) subjects contentious relationship which is the subject of public administration, physical (legal entity), or other entity of power; 2) the subject of the dispute – the decision (action or inaction) of the authority aims to transfer ownership, use and disposal of land state or municipal property to private or municipal property, or return to the state or municipal property previously transferred ownership or land use (provided that an authority is or was a legal manager of the land and the right to transfer it to another property defined by law); 3) the reason for the dispute – a violation of the legality of government entities in the process of transfer of ownership, use and disposal of state land and communal property to private or communal ownership.

Key words: administrative law, public dispute, public land dispute, disposal and use of public land ownership.

Однією із категорій справ, що розглядаються в межах адміністративного судочинства у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України (далі – КАСУ), є справи, які виникають на підставі т. зв. публічно-правових земельних спорів. Складність для науки та правозастосовної судової практики полягає у тому, що поняття публічно-правових земельних спорів у правовій доктрині відсутнє, а чітких ознак віднесення публічно-правових спорів до даної категорії, як і категорій таких спорів не виокремлено. Навіть в офіційній судовій статистиці відсутній класифікатор показників розгляду справ, пов'язаних з розглядом публічно-правових земельних спорів, однак виділено підкатегорію «розпорядження землями держави (територіальних громад), передача таких земельних ділянок у власність і користування громадянам та юридичним особам» (пп. 6.2.1 Класифікатора) [1]. В той же час аналіз судової практики вказує на те, що тільки у 2014 році до адміністративних судів було подано 12 тис. 304 позови до суб'єктів публічної адміністрації, предметом яких виступають рішення, дії та бездіяльність суб'єктів владних повноважень щодо використання та розпорядження земельними ділянками, що склало 5 % від всіх категорій адміністративних справ [2]. Аналіз зведених аналітичних даних судової практики з розгляду даної категорії справ вказує на ряд складностей, пов'язаних, в першу чергу, з визначенням їх підсудності, предмету позову, процесуального статусу розпорядника земельної ділянки та ін.

Таким чином, часткове вирішення проблем, які виникають при розгляді та вирішенні публічно-правових земельних спорів, можливе шляхом визначення критеріїв судової юрисдикції щодо розгляду публічно-правових земельних спорів, що і є предметом дослідження в межах даної статті, і зумовлює необхідність вирішення таких задач: дослідження публічно-правової природи відносин, пов'язаних з використанням та розпорядженням земельною ділянкою та наведення критеріїв, що вказують на необхідність розгляду публічно-правових земельних спорів, що виникають з приводу використання та розпорядження земельними ділянками в межах адміністративного судочинства.

За змістом ч. 2 ст. 4 КАСУ від 06 липня 2005 року юрисдикція адміністративних судів поширюється на всі публічно-правові спори, крім спорів, для яких законом встановлений інший порядок судового вирішення [3]. Законодавство не містить визначення терміна «публічно-правовий спір». Для розгляду спору адміністративним судом необхідно встановити його публічно-правовий зміст (характер). Для з'ясування характеру спору суди повинні враховувати, що протилежним за змістом є приватноправовий спір. Це означає, що в основі розмежування спорів лежить поділ права на публічне та приватне. Вирішуючі питання про віднесення норми до публічного права, а спору до публічно-правового, суди повинні враховувати загальнотеоретичні та законодавчі критерії. Зокрема, за змістом п. 1 ч. 1 ст. 3 КАСУ, у публічно-правовому спорі, як правило, хоча б однією стороною є орган виконавчої

влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа або інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства, у т. ч. на виконання делегованих повноважень.

Суди повинні звертати увагу на те, що спір набуває ознак публічно-правового за умов не лише наявності серед суб'єктів спору публічного органу чи посадової особи, а й здійснення ним (ними) у цих відносинах владних управлінських функцій. Для цілей і завдань адміністративного судочинства владну управлінську функцію необхідно розуміти як діяльність усіх суб'єктів владних повноважень з виконання покладених на них Конституцією чи законами України завдань.

Вирішуючи питання про визначення юрисдикції адміністративних судів щодо вирішення публічно-правових земельних спорів, тобто спорів, пов'язаних з використанням та розпорядженням земельними ділянками державної та комунальної власності, суди повинні враховувати, що КАСУ встановлює такі правила відмежування адміністративної юрисдикції від інших видів юрисдикції: 1) понятійно-функціональне, тобто визначення адміністративної справи, що наведене у п. 1 ч. 1 ст. 3 КАСУ; 2) визначення видів публічних правовідносин (управлінські правовідносини та правовідносини, пов'язані з публічним формуванням суб'єкта владних повноважень), зазначених у ч. 1 ст. 17 КАСУ; 3) встановлення переліку публічно-правових спорів, що підпадають під юрисдикцію адміністративних судів (ч. 2 ст. 17 КАСУ); 4) встановлення переліку публічно-правових справ, що не належать до предмета адміністративної юрисдикції (ч. 3 ст. 17 КАСУ).

Виходячи із загальної юрисдикції адміністративних судів, визначеної у ст. 17 КАСУ, основною категорією спорів, розгляд яких здійснюється в межах їх компетенції, є спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності.

Про те, що дані рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень можуть стосуватись використання та розпорядження земельними ділянками державної та комунальної власності, вказують норми різних за юридичною силою нормативно-правових актів. Базовим серед них, в якому зазначаються повноваження суб'єктів владних повноважень щодо прийняття рішення, вчинення дій, пов'язаних з використанням та розпорядженням земельними ділянками державної та комунальної власності, є Конституція України, у ст. 13 якої зазначено, «що земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією» [4].

Наступним за юридичною силою нормативним актом, який визначає правову природу використання та розпорядження земельними ділянками органами публічної влади є Земельний Кодекс України (далі – ЗКУ), де у главах 2 і 3 визначено повноваження органів публічної влади (органів законодавчої, виконавчої влади та органів місцевого самоврядування) щодо розпорядження та використання земельних ділянок, що знаходяться у їх оперативному управлінні. Так, у ст. 15-1 ЗКУ чітко визначено, що до повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, належить розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом [5]. Цей кодифікований нормативний акт регулює як публічні, так і приватноправові відносини землекористування. Так відносини, що виникають з приводу реалізації набутого права власності на

земельну ділянку (купівлі-продажу, дарування, використання в якості задатку та ін.) є приватноправовими відносинами, і в разі виникнення спору вирішуються в системі цивільного або господарського судочинства. Відносини ж, що виникають з приводу набуття права власності громадянами та юридичними особами та права користування земельними ділянками із земель державної або комунальної власності за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування в межах їх повноважень, визначених цим Кодексом, є публічно-правовими і в разі виникнення спору вирішуються в системі адміністративного судочинства. Тобто очевидним є той факт, що публічно-правові відносини у сфері землекористування є первинними, а цивільно-правові відносини з приводу вчинення правочинів, предметом яких є земельна ділянка, є вторинними.

Статтею 125 ЗКУ визначено, що «право власності на земельну ділянку, а також право постійного користування та право оренди земельної ділянки виникають з моменту державної реєстрації цих прав» [5], що здійснює суб'єкт публічної адміністрації, вступаючи у публічно-правові відносини з фізичною або юридичною особою – особами, які на підставі заяви прагнуть отримати правоустановчий документ, що свідчить про набуття ними права власності на земельну ділянку та може бути юридичною підставою для вступу в цивільно-правові відносини з приводу відчуження цієї земельної ділянки. Тобто державний акт на приватну власність (раніше), а сьогодні – внесення інформації про право власності на землю до реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (тобто адміністративний акт, який був вчинений у результаті надання адміністративної послуги) є адміністративною процедурою, недотримання законності здійснення якої суб'єктом публічної адміністрації є підставою для звернення до адміністративного суду.

Найбільшими повноваженнями щодо реалізації державної політики у сфері земельних відносин наділений спеціально створений центральний орган виконавчої влади – Державне агентство земельних ресурсів України [6], який не є безпосереднім розпорядником земель державної або комунальної власності, але є суб'єктом, який надає адміністративні послуги з приводу оформлення права власності на земельну ділянку та реєстрації такого права, приймаючи відповідні рішення, у т. ч. шляхом видання адміністративних актів, вчиняючи відповідні дії у цій сфері, що є підставою для звернення до адміністративного суду.

Законом України «Про місцеві державні адміністрації» від 09 квітня 1999 року № 586-XIV [7] у ст. 21 визначено право щодо розпорядження землями державної власності відповідно до закону ще одного суб'єкта владних повноважень – місцевих державних адміністрацій, таким чином їх рішення, дії чи бездіяльність, пов'язані з розпорядженням землями державного земельного фонду, теж оскаржуються до адміністративного суду. Аналогічно Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР [8] визначає право місцевих рад приймати рішення щодо передачі муніципальних земель у власність, користування, які, як і дії чи бездіяльність, здійснювані у супереч закону, можуть бути оскаржені до адміністративного суду.

На необхідність визнання юрисдикції адміністративних судів щодо розгляду публічно-правових земельних спорів вказують результати систематизації судової практики, які знаходять своє втілення у Постановах Пленумів судів. Так, у п. 1 Постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 26 грудня 2011 року № 14 «Про внесення змін до постанови пленуму Вищого господарського суду України від 17 травня 2011 р. № 6 «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин» визначено, що правовідносини у сфері використання й охорони земель, урегульовані роз-

ділами VI та VII ЗКУ, можуть мати як приватноправовий, так і публічно-правовий характер (глави 29, 30, 33 названого Кодексу), а тому спори, що виникають з відповідних правовідносин, можуть залежно від їх правового характеру та складу учасників вирішуватися за правилами адміністративного або господарського судочинства [9]. Більш конкретизованим є рішення Вищого адміністративного суду України, яке відображено в п. 9 Постанови Пленуму від 20 травня 2013 року № 8 «Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів», в якому зазначено, що «за змістом ст. 126 ЗКУ державні акти на право власності або постійного користування на земельну ділянку у випадках, встановлених законом, є підставою для державної реєстрації цих прав» [10]. Ці акти видаються спеціально уповноваженим органом державної виконавчої влади у галузі земельних ресурсів – Державним агентством земельних ресурсів України. Видача державних актів на право власності або постійного користування на земельну ділянку здійснювалася за єдиною визначеною процедурою, встановленою Інструкцією про порядок складання, видачі, реєстрації і зберігання державних актів на право власності на земельну ділянку і право постійного користування земельною ділянкою та договорів оренди землі, затвердженою наказом Державного комітету України по земельних ресурсах від 04 травня 1999 року № 43, зареєстрованою у Міністерстві юстиції України 04 червня 1999 року за № 354/3647. Оскільки порядок видачі державних актів на право власності або постійного користування на земельну ділянку перебуває у сфері публічно-правових відносин, то спори щодо дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень з приводу їх видачі підлягають розгляду адміністративними судами. Більше того, такі категорії справ були включені до Класифікатора категорій адміністративних справ, який має важливе значення для організації адміністративного судочинства, адже на його основі визначається спеціалізація суддів (судових палат) адміністративних судів із розгляду справ, розподіляються справи між суддями, ведеться звітність судів про судовий розгляд справ, здійснюється систематизація та узагальнення судової практики, визначаються навантаження на суддів та складання справ, спеціалізація суддів із надання методичної допомоги суддям нижчого рівня тощо. Методичні роз'яснення щодо застосування Класифікатора категорій адміністративних справ, затверджені рішенням Ради суддів адміністративних судів України від 31 жовтня 2013 року № 114 в п. 19 зазначають, що категорії справ, що виникають з приводу забезпечення сталого розвитку населених пунктів та землекористування, об'єднано у розділі 6 Класифікатора [11]. Це зроблено на тій підставі, що метою реалізації певної групи владних управлінських функцій є забезпечення сталого розвитку населених пунктів та землекористування, досягнення раціональної організації території адміністративно-територіальних утворень (преам-

були та ст. 1 Законів України «Про основи містобудування» та «Про землеустрій»). Також тут слід врахувати Рішення Конституційного Суду України від 01 квітня 2010 року № 10-рп/2010, відповідно до якого «спори приватних осіб з органами місцевого самоврядування щодо оскарження їхніх рішень (дій, бездіяльності) у сфері розпорядження землями територіальних громад, передачі земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб, надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності належать до адміністративної юрисдикції» [12]. При цьому необхідно підкреслити, що, відповідно до статей 118, 123, 128 ЗКУ, основне питання, яке досліджується місцевими органами влади при передачі (продажу) земельної ділянки, – це відповідність такої передачі (продажу) вимогам землеустрою.

Отже, публічно-правовий земельний спір можна визначити як заснований на публічному праві спір між двома чи більше учасниками правовідносин, в яких хоча б однією зі сторін є суб'єкт владних повноважень (орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ним владних управлінських функцій на основі законодавства, у т. ч. на виконання делегованих повноважень), предмет якого виступає рішення (дії) суб'єкта владних повноважень, спрямовані на передачу, або бездіяльність (пасивне перешкоджання передачі) права володіння, користування та розпорядження земельними ділянками державної або комунальної власності у приватну власність, або рішення (дії) суб'єкта владних повноважень, спрямовані на повернення в державну або комунальну власність раніше переданої у власність або користування земельної ділянки.

Таким чином, критеріями визначення юрисдикції адміністративних судів щодо розгляду публічно-правових земельних спорів є наступні: 1) суб'єкти спірних відносин, якими є суб'єкт публічної адміністрації, фізична (юридична особа) або інший суб'єкт владних повноважень (слід зауважити, що публічно-правовий земельний спір відсутній за наявності спору між декількома суб'єктами (у т. ч. суб'єктами публічного права) щодо права власності на земельну ділянку – в такому разі наявний приватноправовий спір); 2) предмет спору – рішення (дії чи бездіяльність) суб'єкта владних повноважень, спрямовані на передачу права володіння, користування та розпорядження земельними ділянками державної або комунальної власності, або повернення в державну або комунальну власність раніше переданої у власність або користування земельної ділянки (за умови, що суб'єкт владних повноважень є або був законним розпорядником земельної ділянки і право передачі її в іншу власність визначено законом); 3) підстава для спору – порушення законності суб'єктом владних повноважень в процесі передачі права володіння, користування та розпорядження земельними ділянками державної та комунальної власності у приватну або комунальну власність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Класифікатор категорій адміністративних справ : Рішення Ради суддів адміністративних судів України від 31 жовтня 2013 року № 114 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vasu.gov.ua/samovr/rada/rish_rsas_31_10_2013N114.
2. Аналітичний огляд стану здійснення адміністративного судочинства у 2014 році // Управління вивчення судової практики та судової статистики Вищого адміністративного суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vasu.gov.ua/sudovapraktika/statistika/analiz_2015.
3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06 липня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–36, 37. – Ст. 446.
4. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
5. Земельний Кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
6. Про затвердження Положення про Державне агентство земельних ресурсів України : Указ Президента України від 08 квітня 2011 року № 445 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1253.
7. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09 квітня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20–21. – Ст. 190.
8. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
9. Про внесення змін до Постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 17 травня 2011 р. № 6 «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин» : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17 травня 2011 року № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0006600-11>.

10. Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів : Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20 травня 2013 року № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0008760-13/card6#Public>.

11. Методичні роз'яснення щодо застосування Класифікатора категорій адміністративних справ, затверджені рішенням Ради суддів адміністративних судів України від 31 жовтня 2013 року № 114 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vasu.gov.ua/samovr/rada/rish_rsas_31_10_2013N114/

12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Вищого адміністративного суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 143 Конституції України, пунктів «а», «б», «в», «г» статті 12 Земельного кодексу України, пункту 1 частини першої статті 17 Кодексу адміністративного судочинства України : Справа № 10-рп/2010 від 01 квітня 2010 року // Офіційний вісник України. 2010. – № 27. – Ст. 1069.

УДК 342.951

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КОШТІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

THE ELEMENTS OF ADMINISTRATIVE OFFENCES IN THE AREA OF PREVENTION TO LEGALIZATION OF PROCEEDS DERIVED IN A CRIMINAL WAY

Берізько В.М.,

аспірант кафедри адміністративного права

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена дослідженню складу адміністративного правопорушення у сфері протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Детальному аналізу піддано такі терміни, як «суб'єкт первинного фінансового моніторингу», «посадова особа суб'єкта первинного фінансового моніторингу», виокремлено їх ознаки та умови набуття відповідного статусу (суб'єкта адміністративних правовідносин в зазначеній сфері).

У статті детально аналізуються об'єкт та об'єктивна сторона правопорушення, а також проаналізовано судові рішення у сфері протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

Ключові слова: правопорушення, легалізація коштів, склад адміністративного правопорушення, фінансування тероризму.

Статья посвящена исследованию состава административного правонарушения в сфере противодействия легализации средств, полученных преступным путем, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения. Детальному анализу подверглись такие термины, как «субъект первичного финансового мониторинга», «должностное лицо субъекта первичного финансового мониторинга», выделены их признаки и условия приобретения соответствующего статуса (субъекта административных правоотношений в указанной сфере).

Кроме того, в статье подробно анализируется объект и объективная сторона правонарушения, а также проанализированы судебные решения в сфере противодействия легализации средств, полученных преступным путем.

Ключевые слова: правонарушение, легализация средств, состав административного правонарушения, финансирование терроризма.

The Article is devoted to the analysis of the elements of administrative offence in the area of prevention and counteraction to legalizing (laundering) incomes derived in a criminal way, and to financing terrorism as well as financing proliferation of weapons of mass destruction. The Article consists of two main parts. The first one explores the theoretical positions of scientists concerning the elements of administrative offence. The second deals with analysis of the Ukrainian effective legislation, particularly the most attention is dedicated to the Code of Ukraine on administrative offences and the Law of Ukraine «On prevention and counteraction to legalization (laundering) of the proceeds from crime or terrorism financing as well as financing proliferation of weapons of mass destruction».

Based on the received results, the author indicating structure's elements of administrative offence in the area of prevention laundering proceeds, particularly: subject and object of the offence as well as actus reus and mens rea. However, taking into consideration that such structure is applicable to other offences, the author examines each element with the aim to determine distinctive features of offences in the area of prevention to legalization of proceeds derived in a criminal way.

The following terms were analyzed in the Article: «subject of initial financial monitoring», «official of initial financial monitoring» as well as its key features were determined. The author emphasizes that administrative capability of official begins and terminates at the moment of his (her) appointing or dismissing. It is also noted that an administrative action can be brought against officials of the state authorities in case of committing administrative offences, specified in the Code of Ukraine on administrative offences.

Furthermore, the Article includes the analysis of the judicial decisions in the area of prevention and counteraction to legalization (laundering) of the proceeds from crime or terrorism financing as well as financing proliferation of weapons of mass destruction.

Key words: administrative offences, legalization of proceeds, financing terrorism, elements of administrative offences.

Для повноцінної інтеграції в європейський простір Україна виконує взяті на себе зобов'язання щодо реформування вітчизняного законодавства та його наближення до стандартів Європейського Союзу. Одним із ключових завдань є налагодження ефективної діяльності органів державної влади у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Таке прагнення набуває особливої актуальності з огляду на останні події в Україні та світі. На наш погляд, одними з основних засобів запобігання розповсюдженню «брудних» грошей та фінансу-

вання тероризму є своєчасна ідентифікація і притягнення винних осіб до відповідальності, яка згідно з чинним законодавством, може бути кримінальною, адміністративною або цивільно-правовою.

У науці права загальновідомим є факт, що дія або бездіяльність особи можуть кваліфікуватися як протиправні лише за наявності в них складу адміністративного правопорушення. Питання складу окремих адміністративних правопорушень неодноразово ставали предметом наукових досліджень відомих вітчизняних вчених-адміністративістів, серед яких можна виокремити наукові праці В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, А. І. Берлача, В. М. Бевзенка,